

POLITICAL SCIENCES

УДК 352

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Дякевич Анастасія Сергіївна

студентка 4-го курсу спеціальності «Політологія»
Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна

Шаповалова Алла Миколаївна

кандидат політичних наук, доцент
Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна

Вступ. Сучасне місцеве самоврядування в Україні потребує якісного підходу до вирішення викликів, пов'язаних з ефективним управлінням територіями та врахуванням інтересів громадян. У контексті децентралізаційної реформи значну увагу приділяють розширенню повноважень місцевих органів влади, зміцненню їх фінансової спроможності та впровадженню інноваційних управлінських механізмів.

Мета роботи. Метою даного дослідження є аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку місцевого самоврядування в Україні, визначення його ролі у системі публічного управління, оцінка впливу реформ децентралізації на ефективність управління територіальними громадами, а також дослідження інноваційних підходів до місцевого управління. Особлива увага приділяється взаємодії органів місцевого самоврядування з державними структурами, законодавчим аспектам їх діяльності та перспективам подальшого розвитку в контексті європейської інтеграції.

Матеріали та методи. Дослідження базується на аналізі нормативно-правових актів, аналітичних матеріалів, наукових публікацій, міжнародних документів (зокрема Європейської хартії місцевого самоврядування) [6], а також статистичних даних щодо результатів реформи децентралізації в Україні.

Методи дослідження включають:

- Системний підхід – для вивчення місцевого самоврядування як комплексної управлінської системи;
- Порівняльно-правовий метод – для аналізу українського законодавства у сфері місцевого самоврядування у співвідношенні з міжнародними стандартами;
- Аналіз документів – для дослідження законодавчих ініціатив та їх впливу на реформування місцевого самоврядування;
- Статистичний метод – для оцінки ефективності впровадження реформ на основі офіційних даних.

Результати та обговорення. Результати дослідження підтвердили, що реформа децентралізації, яка триває в Україні з 2014 року, суттєво змінила структуру місцевого самоврядування, розширивши його фінансову автономію та адміністративні повноваження. Об'єднання територіальних громад сприяло більш ефективному управлінню ресурсами, але водночас виявило низку викликів, зокрема нерівномірний розподіл фінансів, брак кваліфікованих кадрів та складнощі в координації між рівнями влади.

Аналіз законодавства показав, що нормативно-правова база місцевого самоврядування в Україні значною мірою відповідає європейським стандартам, проте потребує подальших змін для забезпечення більшої самостійності органів місцевого управління.

Одним із ключових напрямів розвитку є впровадження інноваційних управлінських підходів, таких як цифровізація адміністративних послуг, електронне врядування та партисипативне бюджетування, що сприяє підвищенню прозорості діяльності органів влади та розширенню участі

громадян у процесах управління [3, с. 49]. Місцеве самоврядування є одним із ключових елементів демократичного устрою, що забезпечує ефективне управління територіями та врахування інтересів громадян. Воно передбачає самостійне вирішення місцевих питань через відповідні органи влади, що сприяє розвитку публічного управління та децентралізації влади.

На думку Беспалого В. В., місцеве самоврядування є важливим інструментом забезпечення демократичного розвитку, оскільки дозволяє громадянам брати участь у процесах ухвалення рішень і контролювати діяльність органів влади. Його основними ознаками є автономність, наявність виборних органів та фінансова самостійність. Крім того, значну роль відіграє взаємодія органів місцевого самоврядування з державною владою, що забезпечує ефективний розподіл повноважень між рівнями управління [1, с. 209].

Варто зауважити, що умовах сучасних викликів місцеве самоврядування виконує важливу роль у стабілізації суспільно-політичної ситуації, оскільки дозволяє громадам самостійно вирішувати питання економічного, соціального та культурного розвитку. Особливої актуальності це набуває в умовах децентралізації, яка триває в Україні з 2014 року. Історично місцеве самоврядування пройшло довгий шлях від громадського управління в Київській Русі та Магдебурзького права до сучасних форм муніципального управління. Слушним буде відзначити, що розвиток місцевого самоврядування в Україні був тісно пов'язаний із політичними змінами та прагненням до автономії громад.

У період незалежності України процес реформування місцевого самоврядування пройшов через ухвалення ключових законодавчих актів, зокрема Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [4]. Цей закон визначає правові засади, принципи та організаційні форми місцевого самоврядування, встановлює повноваження і відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Зазначимо, що у рамках реформи децентралізації було прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [5], який надав

можливість суміжним територіальним громадам добровільно об'єднуватися для підвищення спроможності та ефективності управління. Цей процес дозволив створити об'єднані територіальні громади (ОТГ), які отримали розширені повноваження та ресурси для розвитку своїх територій.

Однак, поряд із позитивними змінами, система місцевого самоврядування стикається з низкою викликів. Проблеми місцевого самоврядування включають недостатню фінансову спроможність громад, дисбаланс між повноваженнями та ресурсами, корупційні ризики та складнощі у взаємодії з державною владою.

Одним із прикладів таких труднощів є недостатнє забезпечення місцевих бюджетів, що гальмує реалізацію муніципальних програм і соціальних ініціатив. Попри це, реформа децентралізації продемонструвала позитивні результати, серед яких посилення фінансової незалежності громад, підвищення якості адміністративних послуг та зростання рівня громадської активності. Як зазначається у висновку Ради Європи щодо реформи місцевого самоврядування в Україні, успішні приклади роботи об'єднаних територіальних громад свідчать про ефективність нового підходу до управління, що забезпечує більшу відповідальність місцевої влади перед громадянами.

Підкреслимо, що інноваційні підходи до розвитку місцевого самоврядування включають цифровізацію адміністративних послуг, розширення практики партисипативного бюджетування, залучення громадськості до процесів ухвалення рішень. Королук Т. та Ковпак А. зазначають, що цифровізація місцевого управління сприяє підвищенню прозорості діяльності органів влади та ефективному наданню адміністративних послуг [3, с. 46]. Перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні безпосередньо залежать від удосконалення законодавчої бази, забезпечення фінансової спроможності громад та активної взаємодії з міжнародними партнерами.

Врахування європейського досвіду, зокрема принципів Європейської хартії місцевого самоврядування [6], дозволить Україні створити більш ефективну систему управління на місцевому рівні. Зважаючи на сучасні

виклики, Україні варто продовжувати реформування місцевого самоврядування, спрямовуючи зусилля на зміцнення муніципальної автономії, ефективне використання ресурсів та посилення ролі громад у процесах ухвалення рішень. Це сприятиме забезпеченню сталого розвитку територій, підвищенню якості життя громадян та зміцненню демократичних засад державного управління.

Висновки. Отже, місцеве самоврядування є важливим елементом демократичного устрою України, що сприяє підвищенню ефективності публічного управління. Історичний аналіз показав, що розвиток місцевого самоврядування в Україні пройшов складний шлях від Магдебурзького права до сучасної децентралізованої системи. Реформа децентралізації мала значний позитивний вплив, зокрема на фінансову незалежність громад та ефективність управлінських рішень, проте залишається низка проблем, які потребують вирішення. Відзначимо, що для подальшого розвитку місцевого самоврядування необхідно удосконалити законодавчу базу, забезпечити рівномірний розподіл ресурсів, а також активно впроваджувати сучасні управлінські технології. Європейський досвід демонструє, що ефективно місцеве самоврядування базується на принципах автономії, громадської участі та фінансової спроможності. Його імплементація в Україні дозволить підвищити якість публічних послуг та сприяти сталому

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспалий В. В. Поняття місцевого самоврядування – історико-порівняльний аспект. *Публічне право*. 2014. № 1. С. 209–215.
2. Висновок щодо «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». URL: <https://rm.coe.int/cemg-pad-2024-6-ua-reform-concept-ukr-final/1680b2b51a> (дата звернення: 25.01.2025).
3. Королюк Т., Ковпак А. Цифровізація місцевого самоврядування в Україні: потенціал і виклики в умовах війни. *Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne*. 2023. № 45. С. 45–58.

4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 22.01.2025).

5. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2015, № 13, ст. 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 22.01.2025).

6. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи, 1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 22.01.2025).